

YARGI MUHAKEME KARAR ALMA

MELİKE GUZEY

2020

TÜMEVARIMA DAYALI MUHAKEME

■ Gözlemlere Dayanarak Yargıda Bulunma

Kesinlikle doğru

Büyük ihtimalle doğru

- Tümevarıma dayalı düşüncenin gücünü belirleyen etmenler:
  - Gözlemlerin temsiliyeti
  - Gözlemlerin sayısı
  - Kanıtların niteliği

TÜMEVARIMA DAYALI MUHAKEME

- Geçmişte gerçekleşen durumlara ilişkin gözlemlerimize dayanarak gelecekte ne olacağına ilişkin tahminde bulunma
- Otomatik
- Kestirimler
  - Doğru sonuca ulaşmamızı sağlayan, göz kararı bir biçimde gerçekleştirdiğimiz yargılar.

ERİŞİLEBİLİRLİK KESTİRİMİ

- Daha kolay hatırlanan olaylar → Olma olasılığı daha yüksek olarak yargılama
- Daha az karşılaşılan olayları belleğimizdeki bilgilerden geri getirememe → Yanlış çıkarımlar
- Olaylar arasında bir ilişki olduğunu gözlemlemek
- Yanıltıcı ilişkilendirme
  - İki olay arasında bir ilişkinin var olduğunun düşünülmediği ancak gerçekte iki olayın birbiriyle ilişkili olmadığı ya da aralarında çok az bir ilişkinin bulunduğu durumlar
- Kalıpyargılar
  - Bir grup insan hakkında genellikle olumsuz yönlerine odaklanılan aşırı basitleştirilmiş genellemeler

TEMSİL EDİLEBİLİRLİK KESTİRİMİ

- Bir olayın diğer olaylarla ne kadar bir benzerlik içinde olduğunu göz önünde bulundurarak gerçekleştirdiğimiz yargılar
- Benzer olaylarla aynı kategoriye koymak

BENZERLİK TEMELLİ YARGILAMALAR

- Daha geniş bir kategori içindeki bir durumun bu kategori ile ilişkili özelliklerle ne kadar benzerlik gösterdiğine dayalı çıkarım
- Erişebilir tanımlayıcı bilgi → Temel oran bilgisinin göz ardı edilmesi

ÇAKIŞMA KURALI

- İki olayın kesişiminin gerçekleşme ihtimali bu kesişimin bileşenlerinden birinin gerçekleşme ihtimalinden daha yüksek olamaz.
- Çakışma kuralının göz ardı edilmesi

KÜÇÜK ÖRNEKLEMLERİN TEMSİL EDİCİLİĞİ

- Büyük sayılar kuralı
  - Evren içerisinde seçkisiz olarak seçilmiş bireylerin sayısı arttıkça, bu grubun tüm evrene yönelik temsiliyeti de artmaktadır.

TUTUMLAR

Benim Tarafım Yanlılığı:

- İnsanlar bir kanıtı değerlendirirken kendi görüş ve tutumlarından yola çıkarak yanlı bir biçimde değerlendirme yaparlar.
- İnsanların önceki inançları bilgiye yaklaşımlarını etkiler

Doğrulama Yanlılığı

- İnsanların zihinlerindeki bir hipotezi destekleyen bilgiler aradıkları ve hipotezleri ile çelişkili bilgileri göz ardı ettikleri yanlılık
- Kendi oluşturdukları hipotezi çürüten değil, doğrulayan kanıtlar arama
- Kendi kurallarımızı doğrulayan kanıtlar arama

SAHTE KANITLARI DEĞERLENDİRMEK

- Muhakemede her hangi bir hata olmadan, karşılaştığımız olguların/gerçeklerin hatalı olması nedeniyle yanlış yargılamalarda bulunulabilir.
- Yanlış bilgilerin kaynağına erişilememesi

Geri tepme etkisi:

- Bireyin bir görüşünün bu görüşle çelişen bir başka görüş karşısında daha güçlü hale gelmesi

TÜMDENGELİME DAYALI MUHAKEME

- Daha geniş kapsamlı bir ilkedden başlayarak belirli bir duruma yönelik mantıksal tahminler yürütme
- Bir savın geçerliğine ilişkin değerlendirme yapma

KATEGORİK USLAMLAMA/TASIM

- Uslamlama / Tasım: Doğru olarak kabul edilen iki yargıdan üçüncü bir yargı çıkarma (TDK)

2 öncül açıklama + 1 sonuç

- Eğer açıklamalar doğruysa, sonucun da doğru olması gerekir.

Kategorik uslamlama

- Niceliksel belirleyiciler → "tümü, hiç biri, bazıları"

1. Öncül: Tüm A'lar B'dir

2. Öncül: Tüm B'ler C'dir

Sonuç: Tüm A'lar C'dir

KOŞULLU USLAMLAMALAR

---

2 öncül açıklama + 1 sonuç

1. Öncül → KOŞUL "... olursa, o zaman ... olur"

GEÇERLİ / DOĞRU

KARAR ALMA

- Seçenekler Arasında Seçim Yapma
- Farklı davranış/eylem biçimleri arasında seçim yapmayı içeren yargılamalar

BAĞLAM:

- Seçeneklerin artması karar almayı zorlaştırır
- Durumun ciddiyeti
- Kişinin deneyimi

FAYDALILIK YAKLAŞIMI

- Beklenen fayda kuramı
  - Maksimum fayda sağlayabilecek sonuçlar
  - Fayda → Kişinin hedeflerine ulaşmasını sağlayan çıktılardır.
- En yüksek mali değeri ortaya çıkarabilecek seçimler
- İnsanlar olasılıklara dayanarak tepkilerini oluştururken ideal koşulları göz ardı ederler.
- İnsanlar beklenen faydalılık kuramına uygun şekilde hareket etmez çünkü kaybetmeyle ilişkili olumsuz duygulardan kaçınmaya çalışırlar

DUYGULAR

Duyguları Yanlış Öngörme

- Beklenen duygular → Bir kişinin belli bir sonuç karşısında yaşayacağını öngördüğü duygular
- Risk kaçınması
  - Karar almadan kaçınma davranışı
  - Olası bir kaybın olası bir kazanca kıyasla daha büyük bir etkisi olacağını öngörme
- Kişilerin beklenen duyguları gerçekte olandan daha olumsuz algılanmaktadır.
  - Öngöründe bulunurken, başa çıkmayı göz ardı etme

SEÇENEKLERİN NASIL SUNULDUĞU

Statüko (mevcut durum) yanlılığı

- İnsanların olur vermeleri gerektiği durumlarla yüzleştiklerinde hiçbir şey yapmama eğilimleri

Çerçeveleme etkisi

- Seçeneklerin kişiye nasıl sunulduğunun veya nasıl çerçvelendiğinin kişinin karar alma sürecini etkilemesi